

Democràcia o impunitat ambiental?

És la llei del més fort, David contra Goliat. El de la *democràcia ambiental* és un combat soterrat, les agressions contra els drets humans fonamentals individuals i col·lectius en els conflictes ambientals solen passar desapercebudes. Però la democràcia ambiental, que encara no existeix, és imprescindible per a aconseguir un desenvolupament ecològicament sosten-
tenible. La impunitat o desconsideració dels delictes ambientals, en contrast, per exemple, amb els delictes contra la propietat, obre la porta a la tolerància amb la petita delinqüència ambiental relacionada amb la gestió del patrimoni comú del sòl, els boscos, la gestió cinegètica, els rius i rierols, els incendis i altres mals soferts per l'entorn, especialment el de titularitat pública. Pel que fa a la gran delinqüència ambiental, la justícia es mostra indulgent davant l'aparença de legalitat de, per exemple, una llicència urbanística obtinguda amb suborns, permutes, requalificacions de terrenys i amb complicitat municipal i el suport de lletrats.

Aquests delinqüents es beneficien, sovint, de la complicitat de normes que amaguen o maquillen els seus tripijocs i s'escuden en el silenci de les administracions. Les llistes dels multats per emissions contaminants, per exemple, no són públiques i s'acusa l'administració d'ocultar i encobrir els multats per contaminar. El dret d'accés als registres o a la informació sobre els projectes en tràmit no és fàcil i es desanima la ciutadania a furgar-hi, fent un ús abusiu al dret a la privacitat. Cal recordar, però,

La delinqüència ambiental és la protagonista d'aquest informe.

“La justícia –diu la dita ecològica– és com la tela d'aranya: atrapa els menuts i deixa passar els pardals.”

Els defensors de la Terra són perseguits de la policia i la justícia.

que l'obligació de les administracions a facilitar informació no és un dret fonamental. Així, per exemple, el compromís de la Generalitat Valenciana d'aprovar un llei d'accés a la informació ambiental, lluny de complir-se, ha multiplicat les dificultats per accedir fins i tot a dades estadístiques.

L'administració mateixa és acusada, sovint, de ser la protagonista de delictes ambientals. Així ho afirmen escandalitzats els fiscals de medi ambient. “Molts dels delictes ambientals s'evitarien si realment les administracions complissin i inspeccionessin els deures de la ciutadania i de les empreses.” Qui això afirma no és un portaveu ecologista, és Adrián Salazar, el fiscal de Medi Ambient de les Illes Balears. Javier Carceller, fiscal del Tribunal Superior de Justícia del País Valencià, remata l'acusació tot recordant que les administracions passives cometen un delictes ecològic.

Ara s'ha sabut que tres expedients generats per accidents a les plantes químiques de Bayer i Repsol a Tarragona van ser arxivats per Jaume Femenia, delegat del Departament d'Indústria de la Generalitat de Catalunya, poc abans

de les eleccions. Un era una fuga estimada en 3.300 litres d'acrilonitril, un gas molt tòxic, el 6 de desembre de 2003, que va activar el Pla d'Emergència de la Indústria Química i el confinament de la població. El segon, l'11 de desembre, un tall del subministrament elèctric a la refinaria de Repsol i una fuga d'etilmercaptà el passat 31 de gener de 2004 a Repsol Butano. Aquesta notícia d'ocultació ha estimulat la petició ecologista d'elaborar un estudi epidemiològic de la indústria química del Camp de Tarragona l'any vinent, quan farà quaranta anys que va començar a funcionar.

Qui no ha tingut pèls a la llengua ha estat José Joaquín Pérez de Gregorio, fiscal de Medi Ambient del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, que afirma que la Generalitat és el principal obstacle en la investigació de delictes ambientals. L'any 2001, el Departament de Medi Ambient no va presentar cap denúncia; l'any següent únicament quatre; i l'any 2003 es va quedar amb unes xifres insignificants.

Cada vegada es rebutgen menys projectes pel seu impacte ambiental, el que vol dir que o n'augmenta la qualitat o es fan ulls més grossos. Entre l'any 1991 i el 1994 es van rebutjar el 6,5% dels projectes presentats per a l'Avaluació d'Impacte Ambiental. En els últims anys, els expedients rebutjats van ser únicament del 3%, segons denuncia un estudi comparatiu de Depana. De 96 estudis sotmesos a aquesta avaluació prèvia, des de 1999 al 2002, únicament 6 reberen un informe negatiu. En canvi els 109 projectes presentats per l'administració catalana en el mateix període van ser aprovats tots, malgrat que més de la meitat havien rebut un seguit d'al·legacions que no es van tenir en compte.

Ni voluntat ni mitjans. Tot aquest escenari d'impunitat és, segons el parer de molts observadors, el resultat de la manca de recursos destinats a la persecució de la delinqüència ambiental.

“A les Illes Balears tan sols som dos fiscals ambientals: jo mateix i un que m'ajuda a Eivissa... El departament de Recursos Hídrics deu tenir un o dos inspectors per controlar tots els pous il·legals que s'obren a Mallorca... Per a tot Eivissa, el Seprona compta amb dues persones i un motorista”, afirma Adrián Salazar.

Una veritable policia ambiental ha de complir una funció preventiva de dissuasió. La de Tarragona difícilment la podia exercir amb els mitjans disponibles. Segons una denúncia de l'Associació Unificada de Guàrdies Civils, el Servei de Protecció de la Naturalesa (Seprona)

disposava a Tarragona l'agost de 2002 de mobles i ordinadors de segona mà, una única càmera fotogràfica d'usar i llençar, donació del Ministeri del Medi Ambient, una barca al Delta immobilitzada per manca de benzina, i deu motos: quatre sense rodes, quatre espatllades i dues en tràmit de baixa de circulació. Però no sols es queixen els de baix. La Comissió Europea va denunciar el 2 de juliol de 2002 el Govern català per la violació de la directiva sobre aigua potable a causa de la contaminació del Baix Ter per nitrats procedents de granges de porcs, denúncies que se sumen a les obertes per

La Comissió Europea va denunciar fa tres anys el Govern català per violar la directiva d'aigua potable

l'elevada contaminació fecal d'aigües de bany i per no informar de la manera com aplica les mesures de depuració. Durant les mateixes dates, la Comissió va presentar una denúncia davant el Tribunal de Justícia de la Unió Europea per l'incompliment de la legislació comunitària sobre contaminació de l'aire, després de dos advertiments.

La comissària sueca de Medi Ambient, Margot Wallström, no es cansa de recordar que “de res no serveix que el consell de ministres de la Unió Europea aprovi lleis si després no s'apliquen en el territori”.

Aquests incompliments van creant escola. L'Associació de Naturalistes de Girona (ANG) ha denunciat que el tancament cinegètic de can Llach, al terme municipal de Sant Martí Vell i Madremanya (Gironès), continua en peu set anys després que una resolució de la Generalitat obligués a eliminar-lo. L'ordre del Govern de l'any 1997 establí que la instal·lació havia de ser desmantellada i l'espai restituit al seu estat

RUBA GIL / JORDI PLAN

Cada volta es rebutgen menys projectes pel seu impacte ambiental, però alhora és indubtable que cada estiu hi ha devastadors incendis i els recursos d'algunes zones turístiques s'esgoten. A més, la contaminació generada per alguns sectors, com la ceràmica a l'Alcora (dreta), no té aturador.

inicial. L'ANG ha reiterat la seva queixa "per aquesta irregularitat administrativa", i reclama al nou Govern "que posi fi a una activitat il·legal, situada a l'Espai Natural d'Interès Natural de les Garrotxes. Segons els ecologistes, el tancat ocupa l'1% de la superfície de les Garrotxes i "atempta contra la fauna d'un massís que ha estat declarat protegit".

Qui són els delinqüents? La impunitat

afavoreix la proliferació dels delictes. Joan Marí Tur, vicepresident del Parlament balear i dirigent del PP d'Eivissa, ha estat denunciat davant la Fiscalia per prevaricació, delictes urbanístics i falsedat documental continuada. Se l'acusa d'aconseguir els permisos per a construir un xalet en una àrea protegida del Parc Natural de Cala d'Hort. La denúncia fins i tot afecta l'Ajuntament de Sant Josep

d'Eivissa per la seva complicitat i passivitat per no haver investigat ni haver pres cap mesura contra les obres il·legals.

No és un fet aïllat. Segons Adrián Salazar, fiscal de Medi Ambient a les Balears, en la pràctica, la majoria de les administracions públiques són indiferents als delictes ecològics territorials i elles mateixes són les grans infractores.

Els actors implicats

AGENTS RURALS

Els agents rurals de la Generalitat de Catalunya són un col·lectiu de més de quatre-cents guardes repartits per tot Catalunya que vigilen i persegueixen les infraccions ambientals que es cometen al medi rural. La nova llei del Cos d'Agents Rurals (2003) reforça el seu paper en la salvaguarda de la naturalesa, malgrat que evita convertir-los en policies ambientals. En altres països, com Castella, els agents forestals han estat rebatejats com "agents mediambientals", però la llei estatal forestal (2003) no els ha declarat agents de l'autoritat i de policia judicial quan estiguin exercint les seves funcions, i per tant no tenen la capacitat d'accedir a finques ni de paraitzar cautelament activitats il·legals. Els guardes rurals, doncs, no tenen el caràcter de policia judicial com els Mossos, la Policia Nacional i la Guàrdia Civil. El seu paper és fer els atestats i les denúncies mitjançant la secretaria general del Departament de Medi Ambient i les conselleries i els seus serveis jurídics. De fet, la direcció del Departament de Medi Ambient ha anat restringint l'actuació del cos i ha reservat la

inspecció d'aigües i residus als 42 inspectors de l'Agència Catalana de l'Aigua i als 13 inspectors de la Junta de Residus. Les investigacions en gairebé totes les ocasions s'han canalitzat per la via administrativa, amb la mera imposició de determinades multes perfectament assumibles per l'empresa contaminant.

SEPRONA

El Servei de Protecció de la Naturalesa de la Guàrdia Civil, més conegut com Seprona, disposa de quasi dos mil agents a tot l'estat que l'any 2002 van cursar 182.015 infraccions de signe ambiental. El Seprona es va crear a finals de 1988 i és format per equips d'investigació, d'un mínim de tres agents, que actuen en camps com la salut i la seguretat humana, la sanitat ambiental i la vegetal, la fauna i la flora, la contaminació d'aigües, el soroll, l'atmosfera i els sòls, els residus, els espais protegits, el tràfic il·legal d'espècies, la salvaguarda de la disciplina urbanística, el patrimoni històric i els incendis forestals.

Les infraccions greus queden impunes per tolerància o per complicitat tàcita. No es pot oblidar que, per poder sancionar el delictes ambiental, és necessari una infracció administrativa prèvia. Així, els ajuntaments i el Govern han de sancionar una infracció administrativa perquè la fiscalia pugui in-

La presidenta d'Unió Mallorquina troba necessari crear la figura del síndic territorial per vigilar les lleis urbanístiques

tervenir des del punt de vista penal.

La reforma l'any 1995 del Codi Penal regula el delictes ecològic, per primera vegada a Espanya. El Codi Penal del segle XIX només castigava els delictes contra la propietat privada, els delictes contra la propietat i contra la vida particular. A partir de la proclamació de les llibertats democràtiques, s'estableixen els interessos públics col·lectius, com el de la salut pública o l'ambient, que són interessos difusos que afecten directament la col·lectivitat. La sanció administrativa era insuficient per perseguir els delictes ambientals, i així s'introdueixen els delictes de la destrucció del territori, la flora, la fauna, els incendis forestals, etc.

Síndics ambientals. Per a altres, la impunitat, i el desànim social que provoca, és culpa de la manca d'institucions i de la consideració secundària que atribueix el marc constitucional al medi ambient. La presidenta d'Unió Mallorquina (UM), Maria Antònia Munar, considera que la clau per eradicar l'urbanisme il·legal és crear una nova figura, el Síndic Territorial, que vigili l'acompliment de normes urbanístiques. UM, que fins i tot va arribar a presentar als seus socis del Pacte de Progrés un projecte de llei per regular aquesta figura, considera que els alcaldes es veuen molt

Malgrat l'hostilitat que desperta la Guàrdia Civil com a cos armat, els ecologistes es desfan en general en elogis a l'hora de qualificar la conducta del Seprona, que té un elevat reconeixement. La desarticulació de xarxes d'engreixament il·legal del bestiar o de pinso d'origen animal, o les actuacions contra el tràfic il·legal d'espècies protegides, han dotat l'institut armat d'una consideració sense precedents.

MOSSOS D'ESQUADRA

El 1989, la Direcció General de Seguretat Ciutadana de la Generalitat de Catalunya va formar un grup operatiu per perseguir els delictes ambientals. La Brigada de Medi Ambient neix per donar resposta i suport a l'administració catalana i als seus serveis d'inspecció. L'any 1996, ja en ple desplegament territorial dels Mossos d'Esquadra, la brigada canvia de denominació per passar a ser la Unitat Central de Medi Ambient (UCMA), ara integrada dins de l'Àrea Tècnica de Seguretat Ciutadana de la comissaria general territorial i que té dos camps bàsics d'especialització: el medi industrial i el natural.

L'any 2003 els Mossos d'Esquadra presenten 21 atestats, el doble que l'any anterior, a la Fiscalia del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya. Del conjunt de 62 atestats policíacs lliurats, 19 procedien del Seprona, 3 de la Guàrdia Urbana de Barcelona i 19 dels agents rurals. Segons la memòria del 2003 de la Fiscalia de Medi Ambient, aquests atestats "supleixen amb escreix l'escassa o nul·la activitat de les administracions públiques amb competències ambientals. La memòria recorda que l'Agència Catalana de l'Aigua (ACA) no va formular cap denúncia el 2003, "encara que la contaminació de les aigües públiques és un dels fets de més gravetat en el panorama ambiental de Catalunya".

FISCALIA

Un dels factors que incideixen en la impunitat ambiental és la manca de fiscals especialitzats en delictes ecològics. Allí on no hi ha dificultats per promoure l'acció de la justícia en la persecució i investigació d'aquests fets es multipliquen els delictes, conclou un informe de la Comissió Jurídica d'Ecologistes en Acció.

PAFA GIL

A diferència de l'estat francès, on el medi ambient ja és considerat un dret fonamental, la Constitució espanyola no protegeix suficientment aquest dret.

influïts pels seus conciutadans a l'hora d'imposar multes per indisciplina i, finalment, no actuen. El Síndic del Territori supliria les limitacions, perquè no tindria la pressió de la proximitat.

Els socialistes andalusos han presentat les propostes de reforma de l'Estatut d'Andalusia. Entre les modificacions es parla de la creació del defensor de la naturalesa, adjunt al Defensor del Poble d'Andalusia. També ecologistes catalans han demanat la creació d'un síndic am-

biental en el nou Estatut. A casa nostra, la veritat és que ni el síndic de greuges de Catalunya ni el síndic del País Valencià s'han destacat per la seva consciència ambiental. Fins i tot, recentment, el Defensor del Poble ha criticat el Govern català per las vulneracions relacionades amb el Pla Hidrològic Nacional. Ni tan sols han fet un seguiment a l'aplicació de les normatives europees de l'accés a la informació ambiental o de la persecució contra els defensors del medi ambient.

La idea d'establir un síndic ambiental no és, però, l'efecte del desinterès mostrat a casa nostra, és una petició formal del Fòrum Consultiu Europeu sobre Medi Ambient i Desenvolupament Sostenible, que l'any 2000 definia el síndic ambiental com una persona eminent i independent escollida pels agents socials, nomenada per rebre queixes i oberta a la cooperació amb altres síndics ambientals de la Unió Europea.

La Carta Europea de Drets Fonamentals de la Unió Europea deixa el dret al medi ambient en una lamentable i calculada indefinició: "Les polítiques de la Unió integraran i garantirán, d'acord amb el principi de desenvolupament sostenible, un alt nivell de protecció del medi ambient i la millora de la seva qualitat."

S'acusa els eurodiputats socialistes i populars de posar-se d'acord en la redacció de la carta per no contradir l'article 45 de la Constitució espanyola de 1978. L'article 45 diu que tothom té dret a fruit d'un medi ambient adequat per al desenvolupament de la persona així com el deure de conservar-lo. El primer que crida l'atenció és la ubicació de l'article 45, al capítol tercer, dedicat als "Principis rectoris de la política social i econòmica", i no al primer títol de la Constitució, dedicat als "Drets i els deures fonamentals". Al llarg del procés

De quasi mil set-cents fiscals que hi ha a l'estat espanyol, una vintena es dediquen a furgar en els delictes ambientals, compaginant sovint la seva dedicació a la investigació de delictes ambientals amb el seu treball a les fiscalies.

EL BO. Joan Grau Segarra va ser enxampat el mes de juny de 2002 quan matava tres cries d'esperver cendrós (*Circus pygargus*), una espècie en extinció a Catalunya, on tan sols en queden una vintena de parelles. Aquest veí de Tàrraga va ser descobert per guardes rurals. Ara pot ser castigat per l'article 334 del Codi Penal d'un a dos anys de presó i a pagar una multa de 1.800 euros per cria. Encara està pendent de judici.

EL LLEIG. El 19 d'octubre de 1979, un incendi a la central nuclear Vandellòs va desencadenar un accident sense precedents i la paralització de la planta nuclear. Després de mesos de lluites, vagues i protestes, el Ministeri d'Indústria va decidir no autoritzar la pretensió de posar en funcionament el reactor. Tretze anys després, els directius de la central van seure al banc dels acusats, però van ser absolts

de penes i multes. Dos anys abans, el Tribunal Constitucional va anul·lar l'única sanció contra la direcció de la central, una multa de 420.000 euros per informar tard de l'accident. Tres directius i el mateix tècnic del Consell de Seguretat Nuclear, acusat de corrupció i prevaricació, van quedar absolts.

I EL DOLENT. Albert García, de la plataforma Salvem el Desert, ha estat jutjat i absolt el 13 d'abril acusat de paraitzar les màquines que destrossaven els pinars de les Coves de Miravet, a Castelló. García formava part dels acampats des de feia vint dies que tractaven de salvar el paratge de l'agressió del vial Orpesa-Cabanes en construcció. La Guàrdia Civil intentava dissoldre el campament el 23 de desembre quan aquest ecologista es va encadenar. A més, García i un company van mantenir una vaga de fam durant onze dies. L'acusació del delictes de desobediència a l'autoritat no ha quedat demostrada perquè no consta que es produís cap requeriment formal. No es tracta de l'exemple més greu, però és un dels més recents i demostra que la velocitat de la justícia depèn de l'infractor.

de redacció dels esborranys de la Constitució espanyola l'article va anar perdent posicions i va passar del 28 al 38 fins quedar finalment en el 45.

El dret a un medi ambient saludable, per tant, no queda protegit pel dret d'emparament ni amb el dret de procediment especial, basats en el principi de preferència i sumarietat davant dels tribunals ordinaris, protecció que, en canvi, sí que empara els drets recollits en el capítol primer de la Constitució, els considerats com a fonamentals.

En aquest cas, potser caldrà buscar empara a l'estat francès, on el medi ambient ja és considerat un dret fonamental. El mes de juny de 2003, el consell de ministres presidit per Jacques Chirac va aprovar una carta que havia de ser inclosa dins de la Carta Magna, al preàmbul, on es fixen els drets i els deures, i que situa el dret al medi ambient net al mateix nivell que la Declaració dels Drets Humans, els drets econòmics i els socials. El text consagra el principi de precaució, obliga les persones físiques i jurídiques a prevenir els danys ambientals i a reparar-los si són conseqüència d'irresponsabilitat ambiental.

La carta té cinc principis: el de precaució, el de prevenció, el de reparació de danys, la integració de l'acció pública per aconseguir un desenvolupament sostenible, el dret a la informació i el dret a la participació. En aquesta direcció, ecologistes catalans i d'arreu d'Europa han demanat que la Constitució europea i el nou Estatut de Catalunya incloguin el desenvolupament sostenible i el medi ambient equilibrat com a dret fonamental i la creació del síndic ambiental.

El primer pas de consens va ser aprovat per unanimitat de la cambra catalana el 1999. El Parlament de Catalunya va aprovar la "Declaració de principis sobre drets humans i medi ambient", que recull amb detall aquest dret fonamental. El Parlament Balear va aprovar, també per unanimitat, la "Declaració de Bizkaia" (1998), que va en la mateixa direcció, quan proclama que tota persona té, tant a títol individual o en associació amb altres persones, dret a fruit d'un medi ambient sa i ecològicament equilibrat.

Jordi Bigues

RECOLLIDA LATERAL

de residus orgànics

més net més ràpid més eficaç

Un nou servei!

Respecta els horaris de recollida

a partir de les 21:00

Tanca bé la bossa i fica-la sempre dins del contenidor

No aparques davant dels contenidors

a la recollida lateral...
FES-LI COSTAT!

AJUNTAMENT DE GANDIA
MEDI AMBIENT

TRIA
GANDIA

FCC